

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

27. Dönemde vermiş olduğum;

2/4790, 2/4620, 2/4579, 2/3940, 2/3941, 2/3890, 2/3436, 2/3372, 2/3252, 2/3221, 2/3165, 2/3156, 2/3157, 2/3022, 2/2836, 2/2788, 2/2789, 2/2666, 2/2492, 2/2396, 2/1724, 2/1725, 2/1698, 2/1144, 2/821, 2/825, 2/361, 2/362, 2/363, 2/364, 2/365, 2/366, 2/367, 2/368, 2/369, 2/370, 2/371, 2/372, 2/373, 2/374, 2/375, 2/376, 2/377, 2/378, 2/379, 2/380, 2/381, 2/382, 2/383, 2/384, 2/385, 2/386, 2/387, 2/388, 2/389, 2/390, 2/391, 2/392, 2/393, 2/394, 2/395, 2/396, 2/397, 2/398, 2/399, 2/400, 2/401, 2/402, 2/403, 2/404, 2/405, 2/406, 2/407, 2/408, 2/409, 2/410, 2/411, 2/412, 2/413, 2/414, 2/415, 2/261, 2/30, 2/262, 2/31, 2/66, 2/263, 2/264, 2/32, 2/67, 2/265, 2/266, 2/33, 2/68, 2/267, 2/268, 2/34, 2/69, 2/269, 2/270, 2/35, 2/70, 2/271, 2/272, 2/36, 2/71, 2/273, 2/274, 2/37, 2/72, 2/275, 2/276, 2/38, 2/73, 2/277, 2/278, 2/39, 2/74, 2/279, 2/280, 2/40, 2/75, 2/281, 2/282, 2/41, 2/76, 2/283, 2/42, 2/77, 2/284, 2/43, 2/285, 2/78, 2/286, 2/44, 2/287, 2/79, 2/288, 2/45, 2/289, 2/80, 2/290, 2/47, 2/291, 2/81, 2/292, 2/48, 2/293, 2/82, 2/294, 2/49, 2/83, 2/296, 2/50, 2/297, 2/84, 2/298, 2/51, 2/299, 2/85, 2/300, 2/52, 2/86, 2/301, 2/53, 2/302, 2/87, 2/303, 2/54, 2/304, 2/88, 2/305, 2/55, 2/306, 2/89, 2/307, 2/56, 2/308, 2/90, 2/309, 2/57, 2/310, 2/91, 2/311, 2/58, 2/312, 2/92, 2/313, 2/59, 2/314, 2/93, 2/315, 2/60, 2/316, 2/94, 2/317, 2/61, 2/318, 2/95, 2/319, 2/62, 2/320, 2/96, 2/321, 2/63, 2/322, 2/97, 2/323, 2/64, 2/324, 2/98, 2/325, 2/65, 2/326, 2/99, 2/327, 2/328, 2/100, 2/329, 2/330, 2/101, 2/331, 2/332, 2/102, 2/333, 2/334, 2/103, 2/335, 2/336, 2/104, 2/337, 2/338, 2/4, 2/105, 2/339, 2/340, 2/5, 2/106, 2/341, 2/342, 2/6, 2/107, 2/343, 2/108, 2/7, 2/109, 2/110, 2/111, 2/112, 2/113, 2/114, 2/115, 2/116, 2/117, 2/118, 2/119, 2/120, 2/121, 2/122, 2/123, 2/124, 2/125, 2/126, 2/127, 2/128, 2/129, 2/130, 2/131, 2/132, 2/133, 2/344, 2/134, 2/345, 2/135, 2/346, 2/136, 2/347, 2/137, 2/348, 2/138, 2/349, 2/139, 2/350, 2/140, 2/351, 2/141, 2/352, 2/142, 2/353, 2/143, 2/354, 2/144, 2/355, 2/145, 2/356, 2/146, 2/357, 2/147, 2/358, 2/148, 2/359, 2/149, 2/360, 2/150, 2/151, 2/152, 2/153, 2/154, 2/155, 2/156, 2/157, 2/158, 2/159, 2/160, 2/161, 2/162, 2/163, 2/164, 2/165, 2/166, 2/167, 2/168, 2/169, 2/170, 2/171, 2/172, 2/173, 2/174, 2/175, 2/176, 2/177, 2/178, 2/179, 2/180, 2/181, 2/182, 2/183, 2/184, 2/185, 2/186, 2/187, 2/188, 2/189, 2/190, 2/191, 2/192, 2/193, 2/194, 2/195, 2/196, 2/197, 2/198, 2/199, 2/200, 2/201, 2/202, 2/203, 2/204, 2/205, 2/206, 2/207, 2/208, 2/209, 2/210, 2/211, 2/212, 2/46, 2/213, 2/214, 2/215, 2/216, 2/217, 2/8, 2/218, 2/219, 2/9, 2/220, 2/221, 2/10, 2/222, 2/223, 2/11, 2/224, 2/225, 2/12, 2/226, 2/227, 2/13, 2/228, 2/229, 2/14, 2/230, 2/231, 2/15, 2/232, 2/233, 2/16, 2/234, 2/235, 2/17, 2/236, 2/237, 2/18, 2/238, 2/239, 2/19, 2/240, 2/241, 2/20, 2/242, 2/243, 2/21, 2/244, 2/245, 2/22, 2/246, 2/247, 2/23, 2/248, 2/249, 2/24, 2/250, 2/251, 2/25, 2/252, 2/253, 2/26, 2/254, 2/255, 2/27, 2/256, 2/257, 2/28, 2/258, 2/259, 2/29 ve 2/260 **esas numaralı Kanun Tekliflerimi yeniliyorum.**

01.06.2023

Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İçişleri Komisyonu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
Esas Komisyon	Adalet Komisyonu
Tarih: 19 Haziran 2023	Esas No: 2/444

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LIĐI
0 1 Haziran 2023
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 1 Haziran 2023
No: 122 1226

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

26. Dönemde vermiş olduğum;

2/2163, 2/1787, 2/1764, 2/1734, 2/1731, 2/1719, 2/1705, 2/1699, 2/1698, 2/1691, 2/1651, 2/1629
2/1609, 2/1497, 2/1496, 2/1459, 2/1414, 2/1384, 2/1369, 2/1359, 2/1341, 2/1311, 2/1284, 2/1283
2/1206, 2/1042, 2/1016, 2/1003, 2/926, 2/846, 2/804, 2/637, 2/636, 2/594, 2/593, 2/592, 2/591, 2/590
2/589, 2/542, 2/531, 2/500, 2/494, 2/290, 2/289, 2/287, 2/286, 2/285, 2/284, 2/283, 2/282
2/281, 2/280, 2/279, 2/278, 2/277, 2/276, 2/275, 2/274, 2/273, 2/271, 2/270, 2/269, 2/268, 2/267,
2/266
2/265, 2/264, 2/263, 2/262, 2/261, 2/260, 2/259, 2/258, 2/257, 2/256, 2/255, 2/254, 2/253, 2/217,
2/216,
2/215, 2/214, 2/213, 2/212, 2/211, 2/210, 2/209, 2/208, 2/207, 2/206, 2/205., 2/203, 2/202,
2/201
2/200, 2/199, 2/198, 2/197, 2/196, 2/195, 2/194, 2/193, 2/192, 2/191, 2/190, 2/189, 2/188, 2/187,
2/186, 2/185, 2/184, 2/183, 2/182, 2/181, 2/180, 2/179, 2/178, 2/177, 2/176, 2/175, 2/174, 2/173,
2/172
2/171, 2/170, 2/169, 2/168, 2/167, 2/166, 2/165, 2/164, 2/163, 2/162, 2/161, 2/160, 2/159, 2/158,
2/157
2/156, 2/155, 2/154, 2/153, 2/152, 2/151, 2/150, 2/149, 2/148, 2/127, 2/126, 2/125, 2/124, 2/123
2/122, 2/121, 2/120, 2/119, 2/118, 2/117, 2/116, 2/115, 2/114, 2/113, 2/112, 2/111, 2/110, 2/109
2/108, 2/107, 2/106, 2/105, 2/104, 2/103, 2/102, 2/101, 2/100, 2/99, 2/98, 2/97, 2/96, 2/95, 2/94, 2/93,
2/92, 2/91, 2/90, 2/89, 2/88, 2/87, 2/86, 2/85, 2/84, 2/83, 2/82, 2/81, 2/80, 2/79, 2/78, 2/77, 2/76,
2/74, 2/73, 2/72, 2/71, 2/70, 2/69, 2/68, 2/67, 2/66, 2/65, 2/64, 2/63, 2/62, 2/61, 2/60,
2/59, 2/58, 2/57, 2/56, 2/55, 2/54 ve 2/53 esas numaralı Kanun Tekliflerimi yeniliyorum.

29.06.2018

 Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
 İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon/lar	İçişleri İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 01.10.2018	Esas No: 209

TBMM	
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LİĞİ	
1 2 3 4	02 Temmuz 2018
Numara:	

TBMM	
GENEL SEKRETERANLIK	
02 Temmuz 2018	
No:	308568

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 24.11.2015
Sayı: 54-195

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

25. Döneme ait 8112, 8113, 8114, 8115, 8117, 8118, 8119, 8120, 8121, 8122, 8123, 8124, 8125, 8126, 8127, 8128, 8129, 8130, 8131, 8132, 8133, 8134, 8136, 8137, 8138, 8140, 8141, 8142, 8143, 8145, 8626, 8627, 8628, 8629, 8630, 8631, 8632, 8634, 8635, 8636, 8637, 8638, 8639, 8641, 10836, 10837, 10845, 10846, 10847, 10848, 10849, 10850, 10851, 10852, 10853, 10854, 10856, 10857, 10858, 10859, 10860, 10862, 10863, 10864, 10865, 10866, 10867, 10868, 10869, 10870, 10871, 10872, 10873, 10875, 10876, 10877, 10878, 10879, 10880, 10881, 10882, 10883, 10884, 10885, 10886, 10888, 10889, 10890, 10892, 10893, 10895, 10896, 10898, 10899, 10900, 10901, 10902, 10903, 10904, 10905, 10906, 10907, 10908, 10909, 10910, 10911, 10912, 10913, 10914, 10915, 10916, 10917, 10918, 10920, 10921, 10922, 10923, 10924, 10925, 10926, 10927, 10938, 10939, 10941, 21755, 21756, 21757, 21758, 21759, 21761, 21764, 21765, 21768, 21769, 21770, 21771, 21772, 21773, 21774, 21776, 21777, 21778 evrak numaralı Kanun Tekliflerimi yeniliyorum.

Saygılarımla.

Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- 19'ışleri - İnsan Haklarını İnceleme			
Esas Komisyon	Adalet			
Tarih:	10 Aralık 2015		E. No: 2169	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
em	el	me	me	me
TBMM BAŞKANI	Cu			

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
24 Kasım 2015
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
24 Kasım 2015
No: 5336

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 2.7.2015
Sayı : 239

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

24. Dönemde TBMM Başkanlığına verilmiş bulunan 2/1674 Esas Numaralı Kanun Teklifimi yeniliyorum.

Saygılarımla arz ederim.

Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul milletvekili

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
28 Temmuz 2015
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
28 Temmuz 2015
No: 10871

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 25.6.2013
Sayı: 1059

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İfade Özgürlüğü'nün Eksiksiz Sağlanması Bağlamında; Terörle Mücadele Kanunu İle Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ektedir.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Gürsel TEKİN
CHP İstanbul Milletvekili

Veli AĞBABA
Malatya Milletvekili

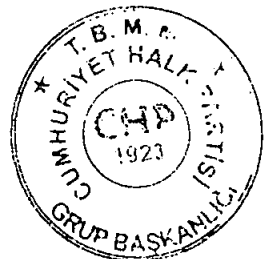
Dr. M. Sezgin TANRIKULU
CHP İstanbul Milletvekili

Ensar ÖGÜT
Ardahan Milletvekili

Atilla Kart
Konya M. V.
M. V.

TBMM BAŞKANLIĞI					
Tali Komisyon	İçişleri - İnsan haklarını inceleme				
Esas Komisyon	Adalet				
Tarih: 28 Haziran 2013 E. No: 2/1674					
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.	
E.E	M	M	M	M	
TBMM BAŞKANI					

MM
2013 6 28
2013 6 28
2013 6 28
2013 6 28

GEREKÇE:

Tüm dünyada haklı bir saygınlığı olan Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye'deki ifade özgürlüğü önünde set teşkil eden bazı kanun maddelerine ilişkin raporunda, başta Türk Ceza Kanunu'nun 301, 318, 125, 215, 126 ile Terörle Mücadele Kanunu'nun bazı maddelerine ilişkin ayrıntılı raporu olan "Türkiye: İfade Özgürlüğünün Tam Zamanı" başlıklı raporu, başından beri altını çizdiğimiz çeşitli antidemokratik uygulamalara kaynaklık eden hususların altını çizmektedir.

Rapora göre: Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 301. Maddesi, ifade özgürlüğü bakımından uzun süredir en sorunlu kanun maddelerinden biri olagelmıştır. Bu madde 2008 yılına kadar aşağılamayı suç sayıyordu. Yapılan reformlarla madde metni metni değiştirildi ve ek bir şart olarak da savcılığın soruşturma yapması Adalet Bakanlığı iznine bağlandı. Bu göstermelik tedbirlerin hiç biri, AİHM'nin, söz konusu maddenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin teminatı altındaki ifade özgürlüğü hakkıyla uyumlu olduğu yönünde ikna olması için yeterli olmadı. Altuğ Taner Akçam / Türkiye davasında AİHM, "Sözleşme'nin benzer ihlallerinin önlenmesi için Adalet Bakanlığı ile uygulanan ön yetki verme sistemi, her konu için ilgili Sözleşme standartlarının Türk yasal sistemi ve uygulaması ile bütünleştirilmesinin yerini alabilecek kalıcı bir çözüm değildir" hükmüne varmıştır. Temel Demirer vakasının da gösterdiği üzere, Adalet Bakanlığı'ndan ön izin alınmasına yönelik değişiklik, uygulamada, bu maddenin ifade özgürlüğü hakkı ihlal edilerek devleti eleştirenlerin yargılanması yönünde kullanılmasını azaltmış, ancak tümüyle ortadan kaldırmamıştır. Adalet Bakanlığı yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne, Bakan'ın 2011 yılında, savcılarca iletilen 305 dosyadan sekiz tanesi için soruşturma izni verdiğini söyledi. 2008 yılında yapılan kozmetik reformlara rağmen, 301. Madde ifade özgürlüğü hakkını doğrudan ve kabul edilemez bir biçimde kısıtlamaya devam ediyor. 2008 yılındaki kısmi değişiklik artık Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine uyumlu olabilecek yegane sonuca bağlanmalı ve 301. Madde tamamen kaldırılmalıdır.

Uluslararası Af Örgütü'nün Türk Ceza Kanunu'nun 318. Maddesi'ne ilişkin değerlendirme ve tespitleri de şöyledir: Türk Ceza Kanunu'nun 318. Maddesi "halkı askerlikten soğutma"yı suç olarak düzenler. En fazla iki yıl hapis cezasıyla cezalandırılabilen suç, basın-yayın aracılığıyla işlenmesi halinde bir yıl daha artırılır.. Bu madde, ifade özgürlüğü hakkının sınırlandırılması için uluslararası insan hakları hukukunun getirdiği kesin şartları, yani başkalarının hak ve itibarına saygı ya da ulusal güvenliğin, kamu düzeni ya da kamu sağlığı veya ahlakın korunması şartlarını karşılamamaktadır. Her ne kadar görünüşte amacı ulusal güvenliğin korunması olsa da, maddenin kapsamı son derece geniştir ve ulusal güvenlikle bağlantısı, maddenin getirdiği geniş kapsamlı müdahaleleri meşru kılamayacak kadar dolaylıdır. Esasında, bu maddenin doğrudan hedef aldığı vicdani ret hakkı, uluslararası insan hakları hukukunda tanınmış bir haktır. 318. Madde ve yerini aldığı 155. Madde uzun süredir uluslararası insan hakları mekanizmalarınca eleştirilmiştir. Ergin / Türkiye davasında AİHM, başvurunun eski Ceza Kanunu'nun 155. Maddesi'nden mahkum olduğu bir davayı inceledi. Başvuran 1998 yılında, askere gidenler için yapılan uğurlama törenleri eleştirdiği bir gazete yazısı sebebiyle mahkum edilmişti. Mahkemeye göre "yazı diliyle, bu uğurlamalar çevresinde gelişen coşkunun, ilgili askerlerin bir kısmının yaşadığı ölüm ve sakat kalma gibi trajik sonların inkar edilmesi olduğunu açıklamaktadır". AİHM başvuranın suçlu bulunmasının, acil sosyal gereklilik şartını karşılamamakta olduğuna ve bu nedenle kısıtlamanın "demokratik bir toplumda zorunlu" olmadığına ve bu nedenle AİHS'nin 10. Maddesi'ni (ifade özgürlüğü) ihlal ettiğine hükmetmiştir.

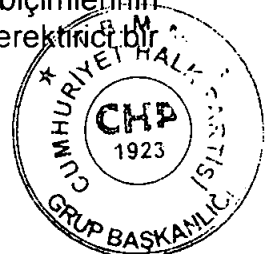
Adalet Bakanlığı Ceza Kanunu'nun her bir maddesi için ayrıştırılmış istatistiki veri sağlamadığından, bu maddenin ne sıklıkla kullanıldığını belirlemek mümkün değil. Ancak Şubat 2013 itibariyle, 318. Madde kapsamında sürmekte olan ve iyi bilinen bir takım davalar bu maddenin orduya yönelik eleştirileri hedef aldığını ve zorunlu askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkını destekleyen açıklamaların kovuşturulmasında kullanıldığını ortaya koymaktadır

Meclis'e getirilen "Dördüncü Yargı Paketi" taslağı, 318. Madde'nin 1. paragrafının aşağıdaki gibi değiştirilmesini teklif ediyor: "Askerlik hizmeti yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik ve telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir." Bu değişiklik suçun halkı askerlikten soğutmak olarak tarif edilen tanımını, askerlik görevini yapmakta ya da yapacak olanları askerlik yapmaktan vazgeçirmeye telkin etmek şeklinde değiştiriyor. Değiştirilmiş haliyle bile bu madde, Türkiye'nin uluslararası insan hakları hukukuna olan bağlılığını ihlal ederek, vicdani reddi savunanları yargılamasının önünü açmaya devam edecektir. Uluslararası Af Örgütü, ifade özgürlüğüne uluslararası insan hakları hukukunu ihlal eder nitelikte kısıtlama getirmesi sebebiyle 318. Madde'nin tamamen iptal edilmesini tavsiye etmektedir.

Uluslararası Af Örgütü'nün söz konusu raporunda, Ceza Kanunu'nun 125. Maddesine ilişkin tespit ve öneriler de şu şekilde sıralanmaktadır: Ceza Kanunu'nun 125. Maddesi, "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ya da ... sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak" şeklinde tanımladığı hakaret suçunu düzenlemektedir. Suçun azami olarak iki yıl hapis ya da para cezasıyla cezalandırılmasını öngörür. Madde, kamu görevlilerine hakarete ilişkin olarak ek cezalar öngörmektedir. Uluslararası Af Örgütü'ne her yıl bu maddeden açılan düzinelerce davayla ilgili bilgi gelmektedir. Resmi istatistiklerin bulunmaması nedeniyle, hakaret suçundan açılan davaların boyutlarını tam olarak bilmek mümkün olmasa da, gerçek sayı büyük olasılıkla çok daha yüksektir. Uluslararası ifade özgürlüğü standartlarıyla ilgili yetkili organlar tarafından, kamu görevlilerinin alenen eleştirilmeye sivil yurttaşlardan daha tahammüllü olması gerektiği yönündeki yorumlara rağmen, 125. Madde sıklıkla politikacıların ya da diğer kamu görevlilerinin icraatlarının eleştirisini yargılamak için kullanılıyor. İnsan hakları ihlallerini ortaya çıkaran ve kamu görevlilerinin fiilleriyle ilgili eleştirel yorumlar yapan gazeteciler kovuşturma riskiyle bilhassa karşı karşıya durumda. Savcılar kamu görevlilerinin şikâyetleri üzerine, rutin olarak soruşturma başlatıyorlar; bu kamu görevlileri ceza davalarının yanı sıra, tazminat davası da açıyorlar.

Hakaret suçu sabit görülmüş kişilerin hapis cezasına mahkûm edilmesine ender olarak rastlanılmaktadır. Davaların büyük çoğunluğunda verilen hüküm para cezasıyla sonuçlanır. Sıklıkla 10,000 Türk Lirası'nı aşan para cezalarının boyutu ve gazetecilere 125. Maddeden açılan davaların sıklığı göz önüne alındığında, bu maddenin varlığının ve kullanılmasının eleştiri yapmak konusunda ciddi bir caydırıcılık oluşturduğu ve böylelikle, kamu görevlilerinin resmi görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdikleri fiilleriyle ilgili hesap sorulmasına karşı belirli bir ölçüde bir kalkan sağladığı söylenebilir

Uluslararası insan hakları standartları "siyasal alandaki ve kamu kurumlarındaki tanınmış kişilerle ilgili kamuya açık tartışmalar" bağlamında ifadenin sınırlandırılmamasına özel değer verir. İnsan Hakları Komitesi, "ifade biçimlerinin tanınmış bir kişiye hakaret eder nitelikte sayılmasının kendi başına ceza gerektirici bir neden sayılamayacağı" konusunda nettir.

Hakaret suçunu düzenleyen kanun maddelerinin, hükümete veya kamu görevlilerine yönelik meşru eleştirileri engellemek amacıyla ya da engelleme sonucunu doğuracak şekilde kullanılması ifade özgürlüğü hakkını ihlal eder. Uluslararası Af Örgütü, devlet başkanları veya kamuda tanınan kişilere, askeri veya diğer kamu kurumlarına veya bayrak ya da sembollere hakaret veya saygısızlığı yasaklayan yasalara (lèse majesté ve desacato kanunları gibi) karşı çıkmaktadır. Uluslararası Af Örgütü ayrıca, ister kamusal şahsiyetlerle ister sivil vatandaşlarla ilgili olsun, medeni hukuk yargılamasıyla ele alınması gereken hakaret meselesini suç olarak düzenleyen yasalara da itiraz etmektedir. Kamu görevlileri hakaret karşısında hukuk davası açtıklarında devlet yardımı veya desteği almamalıdır. Uluslararası Af Örgütü bu bağlamda Türkiye'ye hakareti suç olmaktan çıkarması tavsiyesinde bulunmaktadır.

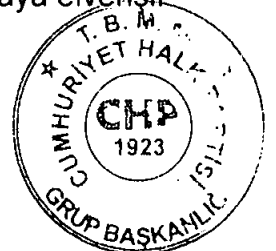
Suç ve suçluyu övme fiilini cezaya tabi tutmayı öngören Ceza Kanunu'nun 215. Maddesi konusunda da Uluslararası Af Örgütü'nün önerisi, bu maddenin tümünden kaldırılması yönündedir: Ceza Kanunu'nun 215. Maddesi "bir suç veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi övme"yi suç olarak düzenler ve iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırır. Bu maddenin geniş kapsamlı ifadesi hali hazırda 217. Madde çerçevesinde ayrıca düzenlenen ve suç işlemeye tahrik fiilini suç olarak tanımlama yönündeki meşru amacı aşmakta ve ifade özgürlüğü hakkını ihlal eden kovuşturmanın yolunu açmaktadır. 215. Madde'nin uygulanması sıklıkla ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına dair uluslararası standartların kabul ettiği sınırların ötesine geçmektedir.

"Dördüncü Yargı Paketi"nde 215. Maddeye ilişkin olarak aşağıdaki değişiklik önerilmektedir: "Bir suçun veya suçlunun övülmesinin bir sonucu olarak, kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bu fiili işleyen kimse iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." 215. Madde'ye "Dördüncü Yargı Paketi" bağlamında önerilen değişiklik, görünüşte meşru bir temelde, kamu düzeninin korunması gerekçesiyle bir kısıtlama getirmektedir. Ancak, maddenin kapsamının hala son derece geniş kalmış olması ciddi bir suiistimal potansiyeli taşımaktadır. Her ne kadar sözkonusu suiistimal potansiyeli bu tür bir fiil değerlendirilirken madde hükmünün insan haklarıyla uyumlu biçimde uygulanması için savcılara yönelik net kılavuz ilkeler yoluyla azaltılabilirse de, kovuşturulması meşru fiiller Ceza Kanunu'nun diğer maddeleri çerçevesinde zaten kovuşturulabilmektedir.

Bu nedenle, Uluslararası Af Örgütü, Ceza Kanunu'nun 215. Maddesi'nin tümüyle kaldırılmasını tavsiye etmektedir.

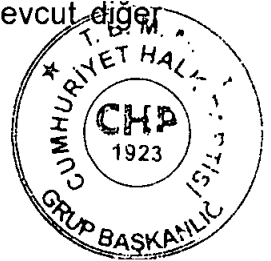
Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda ele alınan ve antidemokratik uygulamalar meydana verdiği belirtilen TCK'nın 216. Maddesi konusundaki değerlendirmeleri de dikkat çekicidir. Rapor şu hususların altını çizmektedir: Türk Ceza Kanunu'nun 216. Maddesi'nin yürürlükteki hali aşağıdaki gibidir:

"(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması halinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

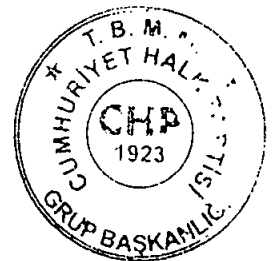
Bu madde son derece geniş kapsamlı olarak, muğlak şekilde tanımlanmıştır ve ifade özgürlüğü hakkına dair uluslararası insan hakları hukukunun izin verdiğinin çok daha ötesinde kısıtlamalar getirmektedir. Maddenin hükmü lafzı bakımından, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin "ayrımcılığa, kin ve nefrete veya şiddete tahrik eden herhangi bir ulusal, ırksal veya dinsel düşmanlığın savunulması hukuk tarafından yasaklanır" diyen 20. Maddesi'nin 2. paragrafıyla potansiyel olarak uyum içinde, nefrete tahrik suçunu düzenlemeyi amaçlamaktadır. Ancak, maddenin 2. paragrafında anılan "aşağılama"nın aşırı derecede geniş tanımlanması ve suç olarak nitelendirilmesi, aynı Sözleşme'nin, ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalara sınırlamanın yalnızca başkalarının hak ve itibarına saygı ve ulusal güvenlik veya kamu düzeni, sağlığı ve ahlakının korunması için gerekli olması halinde izin veren 19. Maddesi'yle uyumlu değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğüyle ilgili oldukça benzer maddesiyle ilgili olarak ifade ettiği üzere, "ifade özgürlüğü [demokratik bir] toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için asli temellerinden birini oluşturur [...] bu sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görünen "bilgi" ve "görüşler" için değil, ama ayrıca Devletin ve nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen ve onları rahatsız eden bilgi ve görüşler için de geçerlidir.⁴⁴ Bu noktadan hareketle, yalnızca kendi başına hakaretler gibi, şiddete tahrik teşkil eden nefreti savunmayan "aşağılayıcı yorumların" da kovuşturulmaması gerektiğini belirtir. 216. Madde, uygulamada, baskın inanç ve iktidar yapılarına yönelik eleştirileri yargılamak için kullanılmaktadır ve Uluslararası Af Örgütü'nün bilgisi dahilinde olduğu kadarıyla, gerçek anlamda şiddete tahrik veya risk altındaki gruplara yönelik ayrımcılık fiillerinin kovuşturulması için kullanılmamıştır. Şubat 2012'de Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer Üstün, 216. Madde'nin kullanımını eleştirerek, bu maddenin 2005 yılında nefret söylemiyle mücadele amacıyla yürürlüğe konmuş olmasına rağmen savcılarca bu yönde uygulanmadığını söylemiştir. Uluslararası Af Örgütü, Türkiye makamlarını 216. Madde'yi ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların uluslararası hukukun izin verdiği çerçeveye uyumlu olacak şekilde vakit geçirmeden değiştirmeleri için teşvik etmektedir. Uluslararası Af Örgütü, bilhassa, yürürlükteki halleriyle ifade özgürlüğünün kısıtlanmasıyla ilgili kabul edilebilirlik sınırını aşan (2) ve paragraflarının iptal edilmesini tavsiye etmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 220/6. Maddesi devlete, mahkemede terör örgütü üyesi olduğu kanıtlanmamış kişileri, "örgüt adına" bir suç işledikleri addedildikleri takdirde, örgüt üyesiymiş gibi cezalandırma olanağı vermektedir. Paragrafın tamamı şöyledir: "Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir." Mahkemeler, suç sayılan bir eylemin işlenmesi talimatına veya "terör örgütüyle" ispatı mümkün herhangi bir bağlantıya ilişkin az delil bulunan, suç fiili iddiası hakkında ağırlaştırılmış cezalar verirken, bu maddeyi dayanak olarak kullanagelmıştır. Örgütün doğrudan üyesi olma suçunun yargılandığı davalarda olduğu gibi, "örgüt adına" işlendiği iddia edilen suçta destekleyici nitelikteki kanıtlar çoğu zaman gösterilere katılım ya da Kürt meselesine dair yazılar yazmanın ötesine geçemiyor. Uluslararası Af Örgütü, 220/6. Madde'nin ne gerçekten terörizmle ilişkili suçlardan dolayı kişilerin yargılanmasında gerekli olduğu, ne de uygulamada ifade özgürlüğü hakkını koruyacak şekilde kullanıldığı kanısındadır. Bu sebeple, Uluslararası Af Örgütü bu maddenin iptal edilmesini ve meşru kovuşturmaların Ceza Kanunu'nun terör örgütüne üyelik veya yardım etme niyetinin kanıtlanmasını gerektiren mevcut diğer maddelerinden açılmasını tavsiye etmektedir.

Öte yandan Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/2. Maddesi "terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basanları veya yayınlayanların" cezalandırılmasıyla ilgilidir. Bir ila üç yıl hapis cezası öngörmektedir. 6/2. Madde'nin tarifi 7/2. Madde'nin kapsamından da daha geniştir, zira "terör" örgütünün açıklamasının kapsamına veya bunu basan yayıncının niyetine hiçbir biçimde atıf yapmamaktadır. Bu maddenin kapsamı o kadar geniş biçimde yazılmıştır ki, "terör örgütü" olarak değerlendirilen bir grubun bir temsilcisinin yaptığı herhangi bir açıklamanın basılması, içeriğine veya hangi bağlamda söylendiğine bakılmaksızın kovuşturma sebebi olabilir. Nitekim madde ilk bakışta muhakkak kovuşturulması gereken bir suç fiili gibi anlaşılmaktadır. Böyle olunca da ifade özgürlüğüne haksız kısıtlama anlamına gelmekte ve pratikte de böyle uygulanmaktadır. Bir örgütün yaptığı açıklamanın yayınlanması, elbette, söz konusu yayının içeriğine ve bağlamına bağlı olarak, şiddeti teşvik suçu sayılabilir ancak 6/2. Madde'den açılan herhangi bir kovuşturma, değiştirilmiş haliyle 7/2. Madde'den de açılabilir. "Dördüncü Yargı Paketi" tasarısında 6/2. Madde'yle ilgili aşağıdaki değişik önerilmektedir: "Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir." 6/2. Madde için önerilen değişiklik, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. Maddesi için önerilenleri yansıtmakta ve aynı zayıflığı barındırmaktadır. Bir yandan, bir silahlı grubun yaptığı açıklamayı basma ve yayınlamanın içeriğinin dikkate almaksızın kovuşturma konusu yapılmasını önlemek için suçun niteliği daraltmış olsa da, diğer taraftan suçun tanımı hala son derece geniş ve suiistimale açıktır. Bu haliyle de, şiddete teşvik etmeye varmayan açıklamaları basan kişiler hakkında kovuşturma açılmasına olanak vermektedir. Bu nedenle 6/2. Madde değiştirilmiş haliyle bile ifade özgürlüğü üzerinde uluslararası insan hakları hukukunca kabul edilemez kısıtlamaları dayatmaya devam edecektir. Dolayısıyla, Uluslararası Af Örgütü kötüye kullanılmaya açık olan ve Ceza Kanunu'nun diğer maddeleriyle karşılanamayacak herhangi bir meşru amaca hizmet etmeyen bu maddenin iptal edilmesini tavsiye etmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün incelediği "terör örgütlerinin açıklamalarını basma ve yayınlama" suçuyla 6/2. Madde'den son dönemde açılmış bazı davalarda mahkemelerin ifade özgürlüğüne müdahale ederken, bu özgürlüğe uluslararası hukukun izin verdiği kısıtlamalar bağlamında bir gerekçe aramadıkları görülmüştür.

Uluslararası Af Örgütü'nün, Türkiye'deki ifade özgürlüğünün önünde ciddi engel teşkil eden yasa maddelerine ilişkin değerlendirme ve önerilerinin dikkate alınması ve bu çerçevede yasal düzenleme yapılması, Türkiye'de demokratik alanın tesisi konusunda önemli bariyerlerin ortadan kaldırılmasını beraberinde getirecektir. İlgili maddelerin değiştirilmesi yargının mevcut yasaları çoğunlukla ifade özgürlüğü aleyhine yorumlama ihtimallerini de büyük ölçüde bertaraf edecektir. Dolayısıyla ulusal veya uluslararası insan hakları örgütlerinin, muhalefet partilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının her seferinde dikkat çektiği gibi Türkiye'nin ifade özgürlüğü bakımından dünya sıralamasındaki dramatik yerinin de değiştirilmesi, uluslararası insan hakları standartlarına yakınlaşması mümkün hale gelecektir.

**İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ' NÜN EKSİKSİZ SAĞLANMASI BAĞLAMINDA; TERÖRLE
MÜCADELE KANUNU İLE TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 215 inci maddesi, 218 inci maddesi, 220 nci maddesinin altıncı ve sekizinci fıkraları ile 285 inci, 288 inci, 301 inci ve 318 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

